

Za vším hledej daně

Zpráva z hlavní fronty boje proti světové chudobě

□ TOMÁŠ LINDNER, ADDIS ABEBA

FOTO GLOBE MEDIA / REUTERS

K rozletu schází 50 miliard dolarů ročně. (Etiopie)

Cynici by se minulý týden v etiopské Addis Abebě určitě skvěle bavili. Čtyři dny tu jedenáct tisíc akreditovaných diplomatů, úředníků, byznesmenů, lidí z nevládních organizací a novinářů z celé planety rokovalo o tom, kde vzít peníze na boj proti světové chudobě.

Vymýšleli to v rozlehlém konferenčním centru OSN a v luxusních hotelech Hilton, Intercontinental, Radisson Blu, Jupiter a Elilly, které tu stojí namačkané jeden vedle druhého, necelých pět stovek metrů od mostu, kde musí chodec po půlnoci opatrně našlapovat, aby nevzbudil někoho z desítek špinavou dekou přikrytých nebožáků naskládaných na chodníku.

Je to klišé, ale je to tak. Boj proti chudobě se vede v luxusních kulisách a zatím neexistuje jiný způsob, jak by se špičky státního, nevládního i soukromého sektoru mohly sejít a diskutovat o směrování planety. Nejpodstatnější na podobných summitech není obvykle bezzubá závěrečná deklarace, ale doprovodné panelové debaty v saloncích hotelů, odkud si účastníci do svých zemí a organizací odvázejí nové nápady, názory a kontakty. Kde se zkrátka – jak je v módě říkat – tvoří globální diskurz. V Addis Abebě se minulý týden tato planetární konverzace výrazně proměnila.

Účetní gangsteři

„Je to neuvěřitelný posun. Ještě před třemi, čtyřmi lety nám všichni říkali, že daně jsou

tématem pro experty,“ pochvaluje si u šálku etiopské kávy Alvin Mosioma, šéf africké sekce nevládní organizace Tax Justice Network, která se zabývá daňovými úniky z rozvojových zemí. Nyní bylo jeho téma v centru zájmu konference.

Afrika každým rokem přichází odhadem o 50 miliard dolarů – tedy o více peněz, než kolik na nejchudší kontinent plyne rozvojové pomoci a zahraničních investic dohromady. Hlavními pachatelé nejsou zkorumpovaní úředníci nebo mafiáni – dvě třetiny z této částky mají na svědomí špičkoví účetní nadnárodních firem.

Velmi komplexními operacemi zvanými v angličtině „trade mispricing“ anebo „transfer mispricing“ manipulují s čísly dovozu, vývozu a zisku mezi dceřinými společnostmi dané nadnárodní firmy. Například pro těžáře je jasným cílem platit při dovozu technologií a vývozu vytěžené suroviny minimální cla a převést co největší část zisku do daňových rájů.

Alvin Mosioma, štíhlý usměvavý třicátník z Keni, který na přelomu tisíciletí osm let studoval a pracoval v Německu a několikrát s tehdejší českou přítelkyní navštívil Prahu, nyní s hlavním daňovým expertem OECD pravidelně konzultuje nová pravidla. Měla by na celém světě tento druh „daňové optimalizace“, jenž leží v šedé sféře mezi legalitou a ilegalitou, omezit. Jeho organizace Tax Justice se v otázce daní stává podobně významným nositelem nových impulzů, ja-

kým byli svého času Greenpeace v tématu ochrany životního prostředí.

Nová taktika

V boji s chudobou se tedy v Addis Abebě posunuly priority, pryč od pomoci bohatých států chudým. Většina panelových debat se zabývala zvýšením schopnosti chudších zemí získat více peněz z vlastních zdrojů, a to hlavně zlepšením výběrem daní. „Není nic tak udržitelného jako fungující daňový systém. Je cestou ke skutečné nezávislosti na pomoci,“ říkal z pódia například americký ministr financí Jack Lew.

O pomoci ze strany bohatých se nyní méně mluví i kvůli tomu, že žijeme v době škrtů a nízkého hospodářského růstu. Začíná být zjevné, že příspěvek bohatých na pomoc chudým už vyšší než dnes asi nikdy nebude. Myšlena je podpora plynoucí ze západních pokladen evropským nevládkám nebo státním rozvojovým organizacím působícím v chudých zemích. Od počátku sedmdesátých let Evropa a USA slibují dávat na tuto pomoc 0,7 procenta svého hospodářského výkonu, dosud však této hranice dosáhlo jen pět zemí ze Skandinávie a Beneluxu (Česko dává 0,11 procenta HDP, ročně zhruba půl miliardy). Výše evropské pomoci v minulých dvou letech pod vlivem krize mírně klesá, například nová vláda z tradičně štedrého Finska ji v minulých týdnech drasticky seškrtnala.

Proměna v taktice boje s chudobou je ale daná i poznáním, že klasická rozvojová pomoc – tedy stavby nemocnic, vrtání studní, školení zemědělců a podobné projekty – nepochybně zlepšuje životy jednotlivců, ale nedokáže nastartovat celé ekonomiky a překonat hlubší, systémové překážky jejich rozvoje. V minulých dvaceti letech se celosvětově podařilo výrazně snížit extrémní chudobu – především ale v zemích, kde vznikly jakž takž funkční státní instituce, včetně výběru daní, které jsou pak investovány do infrastruktury.

Jde to

Jsou samozřejmě logické důvody, proč mají chudé země velmi malé příjmy (v poměru k HDP je výběr daní ve srovnání s bohatými státy třetinový). Stovky milionů Afričanů mají tak málo peněz, že prostě nemají státu co předat. Pracují většinou v rodném zemědělství anebo v neformální ekonomice, tedy v nikým neregistrovaných malých pouličních živnostech.

Přesto i zde leží nevyužitý potenciál. „Další rozvoj našich zemí bude drahý a mu-

síme ho zaplatit především sami," prohlásila v Addis Abebě bývalá nigerijská ministryně financí Ngozi Okonjo-Iweala. Tato uznávaná ekonomka, která se před třemi lety málem stala šéfkou Světové banky, tento potenciál vysvětluje na příkladu své země. Státní rozpočet Nigérie, země se 170 miliony obyvatel, dnes ze dvou třetin závisí na příjmech z ropy. Cílem je do deseti let tento poměr obrátit, tedy ze dvou třetin čerpat příjmy z jiných daní a nebyť závislý na jediné surovině – tak jako se to v minulých letech podařilo Mexiku.

Nigerijské ministerstvo financí proto podepsalo smlouvu s konzultantskou společností McKinsey, jejíž experti jsou nyní v zemi a pracují bok po boku s berními úředníky. Registrují některé větší firmy ze šedé ekonomiky a zajišťují, aby daně platily všechny zavedené firmy (dosud je platila pouhá čtvrtina, zbytek v neefektivním a zkorumpovaném systému svým povinností unikl). Během prvního roku spolupráce se podařilo do rozpočtu získat navíc 600 milionů dolarů, cílem druhého roku je získat další miliardu.

Globální cifřpion

Cílem nového daňového snažení však není jen získat více peněz od místních firem, ale především donutit k placení zahraniční koncerny. V Addis Abebě rezonovala kritika všude v Africe rozšířených daňových prázdnin pro investory, které v některých případech trvají i třicet let. „Speciálně těžká firma jsou úplně izolované od místní ekonomiky. Zemi dají jen pár mizerně placených pracovních míst a výměnou odvezou tisíce tun nezpracované suroviny. Přivezou si své vlastní experty a neplatí daně – nemáme z nich tedy ani příjmy v rozpočtu, ani

know-how," kritizuje zavedenou praxi již citovaný Alvin Mosioma.

Největším finančním problémem jsou však zmíněné padesátimiliardové účetní úniky. Rozvojové státy a nevládní organizace v Addis Abebě tlačily na zřízení mezivládního panelu při OSN, který by měl na starost zavedení globálních daňových pravidel, jež by s touto praxí skoncovala. Tento nápad neprošel přes odpor bohatých zemí. „Potřebujeme daňové úniky zastavit rychle, v panelu dvou set zemí OSN by dohoda na čemkoli trvala

Práce jednoho zkušeného britského auditora přinesla keňskému rozpočtu 23,5 milionu dolarů.

příliš dlouho," argumentuje Pascal Saint-Amans, šéf oddělení pro daňovou politiku v OECD, think tanku třicítky nejbohatších zemí.

Daňové úniky se v době finanční krize a rozpočtových úspor staly citlivým tématem i v Evropě a Americe, a proto na nová globální pravidla tlačí i jeho organizace. „Probíhají rychlé změny, jsme schopni v příštích letech tyto úniky zastavit," věří si Saint-Amans. Jeho organizace je například zodpovědná za iniciativu, která chce velké firmy nově přinutit pla-

tit daně v zemích jejich aktivity – a nikoli v daňových rájích. Má se toho docílit větší výměnou informací s daňovými ráji, přísnějšími pravidly pro sepisování výročních zpráv korporací a dalším dlouhým seznamem technických, pro laika zcela nesrozumitelných opatření. „Daňová pravidla zaspala dobu globalizace, ale můžeme tu ztrátu dohnat," říká Saint-Amans v rozhovoru.

Problémem chudých zemí ale zůstává, že jejich úřady jsou obvykle neefektivní a chybějí jim odborníci, kteří by velmi komplikované podvody dokázali odhalit. Zvýšení jejich kapacity potrvá desítky let, během nichž budou peníze dále mizet. Aktivista Alvin Mosioma je proto opatrnější: „Zatím se hlavně snažíme pochopit a popsat, co se přesně děje. Uvidíme teprve, jestli to také dokážeme zastavit."

OECD proto v Addis Abebě představila iniciativu Daňoví úředníci bez hranic, v jejímž rámci mají zkušené berníky odcházet do Afriky, Asie a Latinské Ameriky a pomáhat svým kolegům odhalovat triky rafinovaných účetních z velkých firem. Při testování nápadu dokázala práce jediného britského auditora do rozpočtu Keni získat 23,5 milionu dolarů, které se pokusil ze země vyvést jistý britský producent čaje. Z hlediska rozvojové pomoci to byl skvělý krok: jeden dolar na jeho plat a pobyt přinesl do keňského rozpočtu více než tisíc dolarů. Takže milí auditori a účetní: pokud toužíte po dobrodružství ve své práci, hlase se na misi v OECD. ■

Cesta byla uskutečněna díky podpoře Českého fóra pro rozvojovou spolupráci.

 WWW.RESEKPT.CZ/AUDIO

↓ INZERCE

TRUTNOV OPEN AIR FESTIVAL
VĚNOVÁNO SVOBODĚ UKRAJINY, OBĚTEM HOLOCAUSTU A NÁBOŽENSKÉ TOLERANCI
20.-23. 8. 2015
The PRODIGY

MATISYAHU (chvaldské reggae - USA)
GOJIRA (FR)
NEW FOUND GLORY
ROCKY LEON (USA)

ČECHOMOR, PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE
DAVID KOLLER & BAND, DAN BARTA A ILLUSTRATOSPHERE
JAROSLAV UHLÍŘ, MONKEY BUSINESS, WABI DANĚK, KRUCIPŮSK
IVA BITTOVÁ & ČIKORI, DG 307, JIŘÍ SCHMITZER, SPS
ONDŘEJ HAVELKA & HIS MELODY MAKERS
VLADIMÍR 518 & DJ MIKE TRAFIK, IVAN HLAS, DUNAJSKÁ VLNA
JIŘÍ LÁBUS & OLDŘICH KAISER, PORTLESS, KURTIZÁNY, UJD
ČANKIŠOU, ZÁVIŠ, X-CORE, MŇÁGA & ŽDORP, VOXEL
STO ZVÍRAT, SKYLINE, KONFLIKT, VLADIVOJNA LA CHIA
FAST FOOD, VLADIMÍR MIŠÍK & ETC, VLOŽTE KOČKU, EIE
GARAGE, VÁCLAV KOUBEK, LOUIS ARMSTRONG LIVE
HORNÁČKÁ CIMBÁLOVÁ MUZIKA PETRA MICKY

OSTROHÁVŮ LŮSTKO 10+1 GRÁTIS CENY ZDARMA
NA DOBÍRKU: 1200 Kč PŘEDPRODEJ: 1300 Kč NA MÍSTĚ: 1500 Kč AND MORE ...

Zahraněční kapely vystoupí díky podpoře našeho mecenáše ZDENĚKA BAKALY. Děkujeme!